

IJTIMOY ODOBNING BOLA HAYOTIDA TUTGAN O'RNI

*Andijon davlat pedagogika instituti
Maktabgacha ta'lim yo'nalishi*

1-kurs magistranti

Mamirova Maxzunaxon Azamjon qizi

Doi: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15226746>

Annotatsiya: Mazkur maqolada ijtimoiy odobning bola hayotida tutgan o'rni haqida yoritiladi, ijtimoiy odob nima? Uning asosini nima tashkil qilishi haqida ochiqilanadi. Ijtimoiy odobning ahamiyatli jihatlari haqida ma'lumot beradi. Eng asosiysi ushbu maqola bolalarda ijtimoiy-tarbiyaviy odob-axloqni rivojlanishiga o'z hissasini qo'shadi

Kalit so'zlar: Ijtimoiy odoblar, tarbiya, hadis, odob, axloq, ota-ona, jamiyat.

O'zbekiston Respublikasining "Bola huquqlarining kafolatlari to'g'risida" Qonunchilik palatasi tomonidan 2007-yil 23-noyabrda qabul qilingan va senat tomonidan 2007-yil 1-dekabrda ma'qullangan

1-moddasining maqsadi bola huquqlarining kafolatlari sohasidagi munosabatlarni tartibga solishdan iborat.

2 - modda. Bola huquqlarining kafolatlari to'g'risidagi qonunchilik qonun va boshqa qonunchilik hujjatlaridan iboratdir. agar O'zbekiston Respublikasining xalqaro shartnomasida O'zbekiston Respublikasining bola huquqlarining kafolatlari to'g'risidagi qonunchiligida nazarda tutilganidan boshqacha qoidalar belgilangan bo'lsa, xalqaro shartnoma qoidalari qo'llaniladi.

Ushbu mavzuga kirishdan avval "odob" so'zi ta'rifiga oid qisqacha to'xtalib o'tsak. Tilimizda "odob" tarzida talaffuz qilinishga odatlanib qolgan arabcha "adab" so'zi aslida "yakshilikka chaqirish"ni anglatadi. U "ma'daba" o'zagidan olingan. Ma'daba esa odamlarni yaxshilikka, ma'naviy ziyofatga chaqirishni anglatadi. Demak odob – yaxshilik demakdir.

"Ijtimoiy odoblar" esa ijtimoiy muammolarni eng yaxshi tarzda olib borish deganidir.

Masalan:

- Kiyinish odobi
- Suhbat odobi
- Ovqatlanish odobi
- Jamoa bilan ishlash odobi
- Nutq so'zlash odobi
- Kalom odobi
- Yurish odobi

Har bir vaziyat uchun talab qilinadigan odob – axloq qoidalari har xil, shuning uchun bolaga har bir vaziyatga mos odob – axloqni o'rgatishni unutmashimiz lozim.

Bolaga odob – axloq nima uchun kerak? Bolaga odob – axloqning kerakligini sababi, ularga boshqalar bilan yaxshi munosabatlar o'rnatishga yordam berish, tengdoshlari bilan iliq munosabatlar qura olishini shakllantirishdir. O'zaro munosabatlarni o'rnatish ijtimoiy hayotning juda muhim elementidir. Boshqalar bilan to'g'ri munosabatlarni saqlab qolish uchun erta bosqichidan ya'ni bolalar kichik yoshligidan vaqt, joy va vaziyatga mos keladigan odob axloqni o'rganish yaxshiroqdir.

Quyida bolalar rioya qilishlari kerak bo'lgan odob – axloq qoidalari ro'yxatini keltiramiz:

- Jamoat joylardagi odob
- Odamlar bilan salomlashish odoblari
- Boshqalarning uyida odob
- Ovqatlanish qoidalari

Jamoat joylarida odob-axloq qoidalari:

- Yurganda yo'lga tarqalmang
- Poezdida shovqin qilib urushmang

• To'satdan baqirmang

- To'satdan yugurmang
- Do'kon mahsulotlariga keraksiz tegmang
- Tartibga rioya qiling va boshqa, o'tkinchilarni bezovta qilmang.

Shuning uchun, ko'chada muntazam ravishda yurganda, ota-onalar ularga yaqin bo'lishlari va yo'lining chetidan xabardor bo'lishlari kerak.

Salomlashish paytidagi odob-axloq qoidalari:

- Kattalarga ulardan oldin qo'l uzatmang
- Oilangiz bilan birga bo'lsangiz kattalardan oldin so'z boshlamang
  - Kattalar gapirganda ularning so'zini bo'lmang.

Boshqa uydagi etiket qoidalari:

- Oyoq kiyimlaringizni taxlab qo'ying
- Ruxsatsiz uy-ro'zg'or buyumlariga tegmang
- idishlardan foydalanganda ruxsat so'rang
- "Men shirinlik iste'mol qilmoqchiman" kabi odobsizlik gaplarni aytmang
- O'ynagan o'yinchoqlaringizni yig'ib qo'ying.

Ovqatlanish vaqtidagi odob-axloq qoidalariga quyidagilar kiradi:

- Ovqatlanayotganda qimirlamaslik
- Yaxshi holatda ovqatlaning
- Shovqin qilishdan qoching va jim ovqatlaning
- Qo'shiqni to'g'ri va o'ng qo'lda ushlang

Shunday qilib, uyda ovqat pishirish paytida ham to'g'ri holatda ovqatlanishni unutmang.

Bolalarga odob-axloqni qanday o'rgatish kerak?

Bolalarga odob-axloqni o'rgatishning uchta usuli mavjud:

- Ota-onalar misoli
- Tarbiya va muloyimlik bilan tushuntiring
- Bolaning yoshiga qarab o'rgating.

Ota-onalar eng yaxshi o'rnak bo'lishadi Birinchi yo'l - ota-onalar o'rnak bo'lishlaridir. Juda ko'plab odob-axloq qoidalari mavjud bo'lib, ularni faqat so'z bilan yetkazish qiyin, shuning uchun odob-axloq qoidalarini o'rgatishda ota-onalar so'z bilan emas, balki o'rnak bo'lishlari muhimdir. Odob hamda axloq o'rtasida farqlar mavjud bo'lsa-da, ikkisi-da bir-biriga bog'liqdir.

Odob va axloq o'rtasida shunday farqlar mavjud. Buyuk allomalar va siymolar shunday iqtiboslar keltirishgan:

Muhammad Zehniy aytadi: "Fazilat naslu nasab bilan emas, balki odob bilan topiladi".

"Har bir kishi kasb-korni mukammal bilmog'i, yaxshi tarbiya olmog'i va yaxshi xulq-odob, fazilatlarga ega bo'lmog'i kerak", deydi Abu Nasr Forobiy.

Abu Muhammad "Kitob al-Vo'iy" odamlarni asarida: "Odob maqtalgan narsalarga chaqirgani uchun odob deb nomlangan", deydi.

Abu Zayd rahmatullohi alayhi: "Odob" fazilatlardan biriga eltuvchi yaxshi urinishga ishlatiladigan nom degan.

Xulosa qilib shunday deyishimiz mumkinki, ijtimoiy odob bola hayotida juda muhim ahamiyatga ega va biz kattalar, ota – onalar, pedagoglar bu odoblarni bolalarga o'rgatishimiz uchun eng avvalo, o'zimiz o'rnak bo'lishimiz kerak. O'rgatilgan odoblarni muntazam ravishda takrorlatib qoidaga aylantirishimiz kerak. Shunda bolalarning va jamiyatning ijtimoiy hayoti yanada yaxshilanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. <https://lex.uz/mact/-1297315>

2. 2-modda O‘zbekiston Respublikasining 2021-yil 21-apreldagi O‘RQ-683-sonli Qonuni tahririda — Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi, 21.04.2021-y., 03/21/683/0375-son)

3. “BOLA HUQUQLARINING KAFOLATLARI TO‘G‘RISIDA” Qonunchilik palatasi tomonidan 2007-yil 23-noyabr

4. <https://hilolnashr.uz/ijtimoiy-odoblar>

5. <https://fitrat.uz/archives/10047>

6. <https://www.old.islamonline.uz/index.php/kitoblar/asma-ulhusna/item/21612-77-al-voliy>

7. <https://cyberleninka.ru/article/n/maktabgacha-ta-lim-yoshdagi-bolalarning-ta-lim-tarbiyasi-va-rivojlanishida-ijtimoiy-muhitning-ahamiyati/viewer>

8. <https://www.himawari-child.com/knowledge/6248.html>

9. G.Murodova “maktabgacha yoshdagi bolalarning ta’lim tarbiya va rivojlanishida ijtimoiy muhitning ahamiyati” Scinice and education journal Volume 4 Issue 9 // 249b

10. <https://www.old.islamonline.uz/index.php/kitoblar/asma-ulhusna/item/21612-77-al-voliy>